

KUR'AN'DA NÜBÜVVET (PEYGAMBERLİK)

Musa BİLGİZ*

Özet:

Kur'an, peygamberlik olayını evrensel bir olgu olarak görmektedir. Bunun için Kur'an'da, her millete Allah'ın elçilerinin gönderildiği bildirilmiştir. Peygamberlik, vahiy esasına dayanır. Allah'ın vahiyine muhatap olmak, kişisel gayretlerle elde edilen bir makam değil, tamamen ilâhî bir bağıştır. Cenab-ı Hak, kendisine peygamberlik vereceği şahısları, yüksek ahlaki niteliklerle donatmıştır. Peygamberler, sadece ibadet kurallarını değil, evrensel ahlaki ve insani değerleri de varlık âlemine kazandırmışlardır. Peygamberlerin ve mesajlarının etkisi, zaman ve mekân sınırlarını aşmış, dinî, ahlaki, sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve eğitim gibi hayatın bütün yönlerine nüfuz etmiştir. Peygamberlere iman ilkesinin, bütün peygamberleri kapsamaması gerekir. Allah'ın elçileri arasında ayırım yapıp, bir kısmını kabul bir kısmını inkâr, şüphesiz küfür olarak nitelenmiş ve böyleleri için çok şiddetli azabın olduğu bildirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nübüvvet, Peygamberlik, Kur'an, İnsan, Allah.

Prophethood in the Qur'an (Prophecy)

Abstract:

The Holy Qur'an sees the event of prophethood as a universal phenomenon. Therefore, the Holy Qur'an informs mankind that God's envoys have been sent to all nations. Prophecy is based on the basis of revelation. Receiving God's revelation is not a rank gained by personal efforts but is completely a divine gift. The Almighty God has equipped people destined to be given the role of prophecy with high moral character. Prophets have not only brought rules of worship but also universal moral and human values to all creatures. The effects of prophets and their messages have exceeded the limits of time

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

and placeand has influenced all the different aspects of life such as religion, morality, society, economics, politics, culture and education. The principle of believing in prophets must contain all prophets send by God. Discriminating between God's envoys, accepting one and denying another has been characterized as sacrilege and it has been revealed that there is severe punishment for people who practice this.

Key Words: Prophethood, Prophecy, Qur'an, Human, God.

GİRİŞ

Allah, rahmetinin eseri olarak daha başlangıçta biz insanları sağlam fitrat üzere yaratmış, birçok duyu organı ve duygularla donatmıştır. İnsanın mutlak doğruya ulaşabilmesi için özgürlük, akletme, düşünme, iyi ile kötüyü ayırma yeteneği, irade, konuşma, bilgi elde etme ve üretme gibi yetenekler de vermiştir. Bununla da yetinmemiş, insanın öz benliğinde ve dış dünyasında ayetler, alametler koymuş, peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Bütün bunlar, Allah'ın varlığını ve birliğini bilmek, rahmet ve rızasına uymak, hak yola girmek, öfke ve azabına sebep olan hallerden kaçınmamız içindir. Bu itibarla nübüvvet, Allah ile insan arasındaki iletişimi sağlayan dinin temel müesseselerinden biridir.

Allah, iman edip iyi davrananları müjdeleyen, inkâra saplanarak kötü davrananları uyaran nebiler, resuller göndermiştir. (Nisa, 4/165) Onlarla birlikte, ihtilâfa düştükleri konularda hüküm vermek için, gerçekleri içeren ve doğruya ileten kitaplar indirmiştir. (Bakara, 2/213) Zaman ve mekân değişikliğine rağmen, peygamberlerin kullandıkları üslup aynıdır. Hepsini insanlarda bulunmayan bir ilim kaynağından besleniyor ve bahsediyor. Hepsine mecnun sıfatı takılıyor, her türlü zulüm ve baskıya hedef oluyorlar. (Ra'd, 13/87) Karşı çıkan herkes, davalarından vazgeçmelerini istiyor; ama peygamberlerin tümü sözlerinde duruyor. Dünyanın hiçbir gücü, onların imanını, sadakat ve cesaretlerini sarsamıyor. Bu kadar büyük azim ve kararlılığa sahip olan bu kişilerin, bir başka yönleri de, yalancı, hırsız, hain, ahlaksız, zalim veya haram yiyici gibi özelliklerinin olmamasıdır. En büyük düşmanları ve en şiddetli muhalifleri bile bunların bu yüce meziyetlerini itiraf etme mecburiyetinde kalmışlardır.

Peygamberlerin asıl görevleri, insanları dünya ve ahiret mutluluğuna ulaştırmaktır. Onlar, her iki hayat için de gerekli olan çok mükemmel rehber, hayata yönelik konularda insanları aydınlatıcı, yol gösterici, uyulması gereken örnek şahsiyetlerdir. Görevlerinin esası, hakikate kılavuzluk ve öncülük yapmak olduğundan, dinî olmayan konularda her şeyi bilmeleri beklenmemelidir. Peygamberler, Allah'tan aldıkları vahyi insanlara tebliğ eden, tebliğe konu olan ilâhî mesajları da sözlü ve uygulamalı olarak açıklayan şahsiyetlerdir. Başardıkları zor işler sebebiyle tarihin kaydettiği en büyük inkılâpçılar ve kahramanlar hiç şüphesiz peygamberlerdir. Onları tanımak, gerçek hayat hikâyelerini

bilmek, genç-yaşlı bütün müminler için oldukça önem arz etmesi gereken bir husustur. Günümüzden binlerce yıl önce yaşamış peygamberler ve mücadeleleri hakkında bize en doğru bilgiyi, hiç şüphesiz kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim vermektedir.

Peygamberlerin ahlakı tertemizdir, haysiyetleri büyüktür, alçak gönüllü, namuslu ve dürüsttürler. Karakterleri bakımından hemcinslerinden üstündürler. Delilikleri de sabit değildir. Tam tersine iyi ahlak, nefis terbiyesi ve dünya işlerinin ıslahı için getirdikleri talimat ve kuralların eşine rastlamak şöyle dursun, birçok âlim ve akıllı insan, bunların örneklik ve önderliklerinden istifade etmiştir. Peygamberler yaşadıkları devirlerde kendi görevlerini tam olarak yerine getirdiler. Ne var ki, insanlardan çok küçük gruplar peygamberlerin davetlerini kabul ediyor, büyük bir çoğunluk ise bu çağrıyı kabul etmeğe yanaşmıyordu. Bu daveti kabul edenler bile bir süre Müslüman bir ümmet olarak yaşadıkları sonra, hatalara düştüler. Bazıları ilahî hidayeti tamamıyla unutup, yanlış yollara meylettiler. Bazıları ise Allah'ın buyruklarını tahrif edip kendi arzu ve özelemlerine göre değiştirdi ve o tarzda yaşamaya başladılar.¹

1- NÜBÜVVETLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Kur'an-ı Kerim, insanları ve cinleri dünya ve ahiret mutluluğuna ulaştırmak için Allah'ın gönderdiği elçiler hakkında nebi ve resul terimlerini kullanmaktadır. Nebi kelimesinin, en-nebe' veya nübüvvet'den türediği konusunda iki görüş vardır. En-Nebe': Kendisiyle ilim elde edilen, faydalı ve çok önemli haber demektir. Bu üç nitelik kendisinde bulunmayan haberlere nebe' denmez. Nebe', sıradan bir haber değildir. Bir haberin nebe' olabilmesi için ilim ifade etmesi, önemli olması ve yararlı olması gerekir. Bu anlama göre nebi, şüphe taşımayan, yakın seviyesindeki ilimleri, çok önemli ve faydalı haber ve olayları gönderildikleri varlık âlemlerine getiren ve bildiren şahsiyetlerdir.² Kur'an'da nebe' olarak isimlendirilen varlık ve olaylara baktığımızda bunların yapılan tanıma uygun olduğunu görürüz.³ Nübüvvet kelimesi ise, sözlük anlamı itibariyle yücelik, yükseklik demektir. Buna göre nebiler, yücelik, yükseklik ve şeref sahibi kişiler anlamına gelmektedir. Çünkü peygamberler, Allah'ın seçtiği şahsiyetlerdir. Kur'an'da "Allah meleklerden de insanlardan da elçiler seçer." (Hac, 22/75) denilmektedir. Allah tarafından seçilmiş olmak ise şeref ve değer sahibi olmaktır. Buna göre resuller, seçilmiş, yüksek ve değerli şahsiyetlerdir.⁴ Nübüvvet ku-

- 1 Mevdudî, Ebu'l-Âla, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber*, Pınar Yay. İst. 1983, 1/23-31.
- 2 El-İsfehâni, Rağîb, *Müfredatu Elfazi'l-Kur'an*, Daru'l-Kalem, Şam 1998, s.788-790; el-Halebi, es-Semin, *Umdetu'l-Huffaz fi Tefsiri Eşrefi'l-Elfaz*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1417, 4/134.
- 3 Kur'an'ın nebe' olarak isimlendirdiği varlık ve olaylardan bazıları şunlardır: Peygamberlerin mucizeleri (Âl-i İmran, 3/49); dünyada işlenen her hususun ahirette haber verilmesi (Maide, 5/14, 105); Allah'ın peygamberlere gaybi hususları bildirmesi (Âl-i İmran, 3/44; En'am, 6/34); geçmiş toplumların kıssaları (Araf, 7/101); kıyamet ve ahiret (Yunus, 10/53) gibi...
- 4 Ayrıca bkz. Âl-i İmran, 3/33; A'raf, 7/144; Sad, 38/47; Neml, 27/59.

rumuna ve nebilerin görev ve sorumluluklarına baktığımızda nebi kelimesi, bu her iki anlamı da ihtiva etmektedir. Fakat nebi kelimesinin nebe'den türemiş olma ihtimali daha yüksektir. Çünkü nebe' kelimesinin anlamları ile nebinin yaptığı görevler arasında oldukça anlamlı bir ilişki söz konusudur. Şöyle ki nebler, çok önemli ve faydalı haberleri, Allah'tan insanlık âlemine getiren kişilerdir.

Nebi olan Hz. Muhammed'in getirdiği temel esaslar hakkında Kur'an "nebeün azîm" yani çok önemli ve büyük haber ifadesini kullanmaktadır: *قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ * أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ*

"De ki: Bu çok önemli, ilim ifade eden ve faydalı bir haberdir. Yine de siz ondan yüz çeviriyorsunuz." (Sad, 38/67-68) Bu ayetteki 'o' zamirinin delalet ettiği olgu ve olaylar hakkında, ayetin bağlamı ve surenin içeriği de dikkate alınarak dört farklı anlam verilmiştir. Bunlar: Allah'ın varlığı - birliği, kıyamet - ahiret- haşır- neşir, nübüvvet ve Kur'an'dır. Burada bir ihtilaf değil, birbirini bütünleyen hususların birlikteliği ve Kur'an'ın îcâzî yani az sözle çok anlam ifade etmesi söz konusudur. Bu anlamları ayete uyguladığımızda dört farklı mana çıkmaktadır:

"De ki: (Allah'ın varlığı – birliği), çok önemli, ilim ifade eden ve faydalı bir haberdir. Yine de siz ondan yüz çeviriyorsunuz";

"De ki: (Ahiret- haşır- neşir), çok önemli, ilim ifade eden ve faydalı bir haberdir. Yine de siz ondan yüz çeviriyorsunuz";

"De ki: (Nübüvvet), çok önemli, ilim ifade eden ve faydalı bir haberdir. Yine de siz ondan yüz çeviriyorsunuz";

"De ki: (Kur'an), çok önemli, ilim ifade eden ve faydalı bir haberdir. Yine de siz ondan yüz çeviriyorsunuz."

İbn Abbas, ayetteki 'hüve' yani o zamirini Kur'an olarak yorumlamıştır. Aslında bunların tümü de gerçekten çok önemli olay ve haberlerdir. Zaten surede bu hususların tümü konu edilmektedir.⁵ Meallerin büyük bir çoğunluğunda 'o' zamirine Kur'an olarak anlam verilmiştir.⁶

5 el-Maturidi, Ebu Mansur, *Te'vilatu Ehli's-Sunne (Tefsiru'l-Maturidi)*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2005, 8/647; Mahmud b. Ömer ez-Zemahşeri, *el-Keşşaf an Hakaiki Ğavamidi't-Tenzil ve Uyuni'l-Ekavil fi Vucuhi't-Te'vil*, Mektebetu'l-Ubeykan, Riyad 1418, 5/280; Fahrü'd-Din er-Razi, *Mefatihü'l-Ğayb*, Daru'l-Fikr, Beyrut 1401, 26/225; el-Kurtubî, Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed, *el-Camiu li Ahkâmi'l-Kur'an (Tefsiru'l-Kurtubi)*, Tah., Abdullah Abdulmuhsin et-Turki ve arkadaşları, Müessesetu'r-Risale, Beyrut 1427, 18/236; Muhammed Ali es-Sabunî, *Safvetü't-Tefasîr*, Daru'l-Kur'ani'l-Kerim, Beyrut 1402, 3/65.

6 Bkz. Hayreddin Karaman ve arkadaşları, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Medine 1987, s. 456; Hüseyin Atay- Yaşar Kutluay, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Anlamı (Meali)*, Diyanet İşleri Başk. Yay. Ankara 1983, s. 456; H. Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakim ve Meali Kerim*, Milsan, İst. 1985, 2/819; Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Hakim ve Açıklamalı Meali*, Işık Yay. 2001, s. 456.

Resul kelimesi ise, gönderilen anlamındadır. Buna göre resul, “sözü ve mesajı taşıyan” anlamında yani elçi demektir. Nebi ve resul kelimelerinin sözlük anlamları birbirine çok yakındır. Ancak resul kelimesi, Kur’an’da melek hakkında da kullanılmaktadır. Peygamberler ayrıca beşir ve nezir yani müjdeleyen ve uyarıcı kelimeleriyle de nitelenmişlerdir. Beşir, iman edip iyi davrananları müjdeleyen, nezir ise, inkâra saplanarak kötü davrananları uyarıcı demektir. Peygamberler sadece bu iki konuda değil, ayrıca insanların ihtilâfa düştükleri konularda da hüküm verir, onlara şüphesiz doğruları da söz ve davranışlarıyla bildirirler.⁷

Türkçede nübüvvet kavramından daha çok Farsçadan dilimize geçmiş bulunan peygamber kelimesi kullanılmaktadır. Risalet kavramı da nübüvvetle eş anlamlıdır. Peygamberlik müessesesi, Allah ile insanlar arasında dünya ve ahiretle ilgili ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan elçilik görevidir.⁸ Peygamber, Farsça bir kelime olup; sözlükte, “haberci” demektir. Arapçadaki “nebi” ve “resul” kelimelerinin karşılığı olarak kullanılır. Bir terim olarak peygamber; Allah Teâlâ’dan vahiy alan ve bu vahyin içeriğini insanlara bildiren kişidir.⁹ Peygamberler, Allah’tan aldığı emir ve yasakları insanlara bildirerek, onların hem dünyada ve hem de ahirette mutluluğa ulaşmalarını sağlamaya çaba gösteren değerli şahsiyetlerdir. “Biz onlardan her birini diğer insanlara üstün kıldık.” (En’âm, 6/86) ayeti, peygamberlerin yüceliğini ifade etmektedir. Peygamberler, hem zamanlarının hem de sonraki çağların uyulması gereken örnek, önder ve lider şahsiyetleridir.

Nebi ve Resul Arasındaki Fark

Müslüman âlimlerin bir kısmı, bu iki kavram arasında hiçbir farkın bulunmadığını söylemektedir. Diğer bir kısım âlimler ise, terim olarak nebi ile resul arasında fark olduğunu iddia ederler. Onlara göre, yeni bir şariat ve yeni bir kitap getiren peygambere resul, yeni bir şariat ve yeni bir kitap getirmeyip kendinden önceki peygamberin şariatını tebliğ eden peygambere de nebi denilir. Bu anlayışı benimseyenlere göre her resul, nebidir; ama her nebi, resul değildir. Kur’an-ı Kerim’e baktığımızda, nebi ile resul arasında İslam âlimlerinden bazısının iddia ettiği şekilde bir farkın olmadığını görmekteyiz. Aslında her iki kavram da birbirinin yakın anlamlıdır. Çünkü Kur’an’da, Peygamberimiz hakkında bazı ayetlerde nebi (Enfal, 8/64; Tahrîm, 66/1; Tevbe, 9/73, 113, 118; Ahzab, 33/1, 6, 13, 28); bazı ayetlerde resul (Bakara, 2/214, 285; Âl-i İmran, 3/32, 144; Maide, 5/67); bazılarında ise hem nebi hem de resul ifadeleri birlikte kullanılmıştır. Ayrıca kendisine yeni bir şariat verildiği Kur’an’da ifade

7 İsfahânî, *Müfredât*, s. 352-353.

8 İsfahani, s. 789.

9 Kılavuz, A. Saim, “Peygamberlik ve Vahiy”, *Kutlu Doğum Sempozyumu II*, TDV. Yay. 1990, ss. 25-49.

edilmeyen Hz. İsmail hakkında da hem resul hem de nebi ifadeleri kullanılmaktadır: “Ve bu Kitap’ta İsmail’i de an. Doğrusu o, her zaman sözünde duran biriydi; bir resul bir nebi idi.” (Meryem, 19/54) Aslında Allah’tan önemli haber (vahiy) aldıkları için peygamberlere, “nebi”; aldıkları haberleri gönderildikleri insanlara bildirdikleri için de “resul” denir. Nebi ve resul kelimeleri, Allah ile insan arasında elçilik görevi yapan kişilerle ilgili olarak bu iki anlamı, ilişkiyi ifade etmektedir. Kur’an’da Hz. Muhammed ve Hz. İsmail dışında hem resul hem de nebi olarak anılan daha birçok peygamber mevcuttur. Örneğin, Hz. Mûsâ (Meryem, 19/51), Hz. Hârûn. (Taha, 20/47) Bu iki peygamber birlikte “resul” olarak anıldıkları gibi ayrıca ikisine de kitap verildiğinden bahsedilmektedir. (Saffat, 37/117) Hz. İsâ’ya da kitap verildiği hâlde nebi olarak anılmaktadır. (Meryem, 19/30) “Bir vakit, Biz nebilerden, kuvvetli bir söz almıştık. Senden, Nuh’tan, İbrâhim’den, Mûsâ’dan ve Meryem’in oğlu İsa’dan. Evet, onlardan pek sağlam söz almıştık...” (Ahzab, 33/7) Bu ayette, kendilerine kitap ve sahife verilmiş olan nebilerden bahsedilmektedir. Bu konudaki en çarpıcı ayetlerden biri de, nebilere de kitaplar indirildiğini hiçbir şüpheye meydan vermeyecek derecede açıkça bildiren şu ayettir: “Bütün insanlar bir tek ümmet idi. Aralarında ihtilaflar başlayınca, Allah onlara içlerinden müjdeleyici ve uyarıcı olarak nebiler gönderdi. Onlarla birlikte, insanlar arasında hükmetmek için, kitap ve hikmeti de gönderdi ki, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükümsizler...” (Bakara, 2/213) Elmalılı, resul ile nebinin anlamlarında farklılık bulunduğunu, nebinin, resulden daha genel olduğunu, bu konuda bazı hadislerin de bulunduğunu söyler. Ona göre şeriat örfünde meşhur olduğuna göre resul, kendine vahyolunan ve aldığı vahyi başkasına tebliğ etmekle de yükümlü bulunan kimsedir. Nebi ise tebliğe memur olsun olmasın, kendisine vahyedilen kimsedir.¹⁰ Buradan şu sonuca ulaşır: Her resul nebidir, fakat her nebi resul değildir. İsmail (a.s.) hakkında “Ve kavmine gönderilmiş bir resul, bir nebi (bir peygamber) idi.” (Meryem, 19/54) buyurulmuş olmasına da şu şekilde cevap verir: O yeni bir şeriatla değil, Hz. İbrahim’in şeriatıyla gönderilmiştir. Yani Hz. İbrahim’e verilen sahifeleri tebliğle memur olduğu için ona da resul denilmiştir. Aslında bu tanımda bir çelişki vardır: Çünkü “Nebi, tebliğe memur olsun olmasın, kendisine vahyedilen kimsedir.” diye tarif yapılırken, biraz sonra: O yeni bir şeriatla değil, Hz. İbrahim’in şeriatıyla gönderilmiştir denmektedir. Hz. İsmail, Hz. İbrahim’in şeriatını tebliğle görevli değilse,

10 Nebi ve resul arasında fark görenler için bkz. es-Sabuni, Muhammed Ali, *en-Nübüvvetü ve'l-Enbiya*, Mektebetü'l-Ğazali, 1405, s. 13-14; Aydın, Ali Arslan, “Peygamberlik ve Peygamberlere İman”, *Diyaret Aylık Dergi*, DİB. Yay. Cilt: 8, Sayı: 80-81, ss. 22-24; Adam, Hüdaverdi, “Nübüvvetü Dair İki Mesele Nebi ile Resul Arasındaki Fark ve Kadının Peygamberliği”, *Sakarya Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, 1996, Sayı: 1, ss. 56-105; es-Sabuni, *en-Nübüvvetü ve'l-Enbiya*, s. 13-14; El-Eşkar, Süleyman, *er-Rusul ve'r-Risalat*, Mektebetü'l-Felah, Kuveyt 1989, s. 14-15; Temiz, Mehmet Ali, *Nübüvvet ve Risalet Kavramlarının Teolojik Açısından Anlamsal Çerçevesi*, Cumhuriyet Ü. SBE. Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2007, s. 67-86.

artık onun şeriatıyla gönderilmesinin anlamı nedir? Doğrusu bu soru zihinlerimizi rahatsız etmektedir. Yani din, şeriat konusunda bir insan vahiy alsın, kendisine vahye-dilsin ama tebliğle memur olmasın, anlaşılır şey değildir. Bunun tatmin edici cevabını bulmak mümkün müdür? Elmalılı, daha sonra şu tanımları yapar: “Resul, mucizesi ve kendisine indirilen bir kitabı olan, nebi ise kitabı olmayandır. İsmail (a.s.) hakkındaki ayet ile yapılan itiraz, bu tanım için çok daha geçerlidir. O hâlde en doğrusu önceki tanımdır.”¹¹ Resul ve nebi kelimeleri arasında fark görmeyenler ise, bu görüşün tutarlı olmadığını bildirmektedir.¹² Bizim bu konudaki kanaatimiz, doğrusu Yüce Kitabımız Kur'an hakkında nasıl Kur'an, zikir, furkan ifadeleri kullanılıyorsa, resul ve nebi kelimeleri de aynı şekilde yakın anlamlı kelimelerdir.¹³

2- PEYGAMBERLİĞİN MAHİYETİ VE GEREKLİLİĞİ

Allah, insanın dünyada ihtiyaç duyduğu her şeyi, yaratmış ve onun hizmetine sunmuştur.¹⁴ Dünyada çalışmak ve iş görmek için gereken bütün kabiliyet ve güç insana verilmiştir. Doğuştan itibaren insana doğru yol gösterilmiş olsaydı veya başka bir deyimle, zorla dürüst bir kişi yapılmış olsaydı, yaratılan her şey anlamını kaybedecekti. Ayrıca, özgürlüğünü iyi kullanmasıyla bir insanın varabileceği en yüksek ve faziletli mevkie varmak da mümkün olamayacaktı. Bundan dolayıdır ki Allah (c.c.), insanın hidayeti için mecburi ve cebrî yolu değil, peygamberlerin telkiniyle seçilen yolu uygun görmüştür. Böylece, bir yandan insanın hürriyetine zarar gelmeden, onu sınavdan geçirebilmesi imkânı doğdu, öte yandan da, nasıl yaşaması ve inanması gerektiğini kendisine sunan ve yaşayan bir örnek olarak peygamberler gönderilmiş oldu.

Peygamberlerin, hayatları boyunca söylediklerinin aksine hareket ettiği vaki olmamıştır. Söz ve hareketlerinde şahsi menfaatlerini değil, ilâhî rızayı arzulamışlar, başka insanların yararı ve rahatı için de bin bir güçlük çekmişlerdir. Peygamberler, kendi iyiliği için başkalarına zarar vermez, bütün hayatları, doğruluk, dürüstlük, iyi niyet, fazilet ve yüksek seviyeli insanlığın bir örneğidir. Cenab-ı Hak, peygamberlik vereceği şahısları, özel bir şekilde seçmiş ve terbiye etmiştir. Peygamberlerin böyle özel bir terbiyeyle yetiştirilmeleri, onların da ümmetlerini güzel bir şekilde terbiye et-

11 Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Kitabevi, İst. 1971, 5/3413-3414.

12 Nebi ve resul kelimeleri arasında fark görmeyenler hakkında geniş bilgi için bkz. Kadı Abdulcebbar, *Şerhu Usuli'l-Hamse*, Mektebetu Vehbe, Kahire 1416, s. 568; Yavuz, Yusuf Şevki, “Peygamberlik”, *TDV İslam Ans.* İst. 2007, 34/258; Durmuş, Zülfiyar, “İslam Düşüncesinde Resul-Nebi Ayırımı -Kur'an Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım-“, *Diyanet İlmî Dergi*, cilt: 44, sayı: 3, 2008, ss. 49-72; Adam, s. 76-95; Kahraman, Mustafa, *Müslüman Kelamında Peygamberin Görevi*, Ankara Ü. SBE. Doktora Tezi, Ankara 2007, 132-144; Temiz, Mehmet Ali, *Nübüvvet ve Risalet Kavramlarının Teolojik Açından Anlamsal Çerçevesi*, Cumhuriyet Ü. SBE. Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2007, s. 67-86.

13 Geniş bilgi için bkz. Durmuş, s. 59-72.

14 Bkz. İbrahim, 14/32-33; Nahl, 16/12-14; Hac, 22/65.

melerini sağlamak içindir. Peygamberler, insanlık tarihinde silinmez izler bırakmış ve başarılarıyla insanlığa yüzyıllarca hatta kıyamete kadar rehberlik edecek şahsiyetler olarak tarih sahnesinde yer almışlardır. *وَأَنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ*

“Üstelik onlar Bizim yanımızda seçkin ve hayırlı zatlardı.” (Sad, 38/47) Peygamberler, insanların en hayırlılarıdır. Çünkü onlar, ömürlerini zevk ve sefa ile geçirmiş şahsiyetler değillerdir, bilakis Allah katında en hayırlı olarak seçilmişlerden ve insanlara yararları en fazla olanlardır. İnsanların hakikî menfaati de sonunda şer olmayan uhrevî menfaatlerdir.¹⁵

Allah, peygamberlere hayatın amacını ve ahlaki değerlerin bilgisini verdi. Ve onlara diğer insanlara ilâhî vahyi ulaştırma ve doğru yolu gösterme görevini yükledi. Peygamberler, insanlık âlemine, yaratılmanın amacını, hayatın anlamını, insanın ne olduğunu ve niçin yaratıldığını, ona her türlü güç ve imkânı kimin ve niçin sağladığını, hayatın asıl gayeleri ve bunların nasıl elde edilebileceğini öğreten şahsiyetlerdir. Bu hususlar, insanın en önemli ihtiyacıdır; insan bunları bilmeden dünya ve ahiret hayatında başarılı olamaz. Allah bu insanlara din ve ahlak ilminin en değerlisini vermiş ve daha sonra aynı bilgileri başkalarına aktarabilmeleri için kendilerini peygamberlik makamına getirmiştir. İşte bu insanlara biz resul veya nebi deriz. Peygamberler, yaşadıkları toplumlar içinde hususi kabiliyet ve yaratılış nitelikleri dışında, dürüst, erdemli ve anlamlı yaşantılarıyla temayüz etmişlerdir. Onların fitrat ve karakterleri çok güzel ve tertemizdir. Bu nedenle tüm davranışları, doğruluk, dürüstlük ve asalet temeli üzeredir. Onlar, hayatlarının her safhasında daima fazilet ve doğruluğu telkin eder ve başkalarına tavsiye ettiği şeyleri de bizzat yaparlar. Başkalarının iyiliği için sıkıntı çeker ve kendi şahsi menfaatleri için başkalarına sıkıntı çektirmezler.¹⁶

Peygamberlik olmadan, insanların hak ve batıl inançlarla bunların kanıtlarını, hakikatle hurafenin ayırt edilmesini, ebedî mutluluğa götüren iyi işleri, bunları yapma yöntemlerini, cehenneme sürükleyen kötü işlerle bunlardan sakınma yollarını öğrenemez. Yalnızca bazı filozofların çok genel anlamda ulaşabilecekleri bilgileri, bütün insanların elde etmesi de imkânsızdır. Bütün bunlar dinî bilgiler açısından nübüvveti gerekli kılan hususlardır. Kutsal kitaplar, insanlara farklı diller, faydalı besinler, gemi yapımı, demirin yumuşatılıp işlenmesi, hayvancılık, ziraat, akıl yürütme, hukuk, ticaret gibi dünyevî konulara dair bilgiler de vermektedir. Küçük bir grup teşkil eden Brahmanlar, Budistler, hiçbir dine ve Allah’a inanmayanlar (ateist) ve Tanrıya inanan ama hiçbir dine inanmayanlar (deistler) dışında insanların büyük çoğunluğu tarihte peygamberlerin yaşadığını ve ilâhî elçilik görevi yaptıklarını kabul eder. Günümüz

15 Elmalılı, 6/4103.

16 Mevdudî, 1/ 33-35.

antropoloji araştırmalarına konu olan Nuh tufanı ve gemisi, Hz. İbrahim'in inşa ettiği Kâbe, Kudüs'teki kutsal mekânlar, Hz. Muhammed'in kabri, Uhud Şehitliği gibi tarihi yapılar nübüvvet müessesesinin göstergeleridir. Ayrıca nübüvvetin insanlık kültüründeki izleri, giyim kuşamdan ibadetlere, diğer davranış biçimlerine ve şahıs isimlerine kadar pek çok alanda yaygın bir şekilde mevcuttur.¹⁷

3- PEYGAMBERLERİN İNSANLIĞA KATKISI

Peygamberler, Allah'ın varlığını ve birliğini bilmemiz, rahmet ve rızasına uymamız, hak yola girmemiz, öfke ve azabına sebep olan hallerden kaçınmamız, ruhen ve ahlaken olgun insan olmamız için gönderilmiş değerli şahsiyetlerdir. İslam inancına göre bütün varlıklar, Allah'ın kuludur ve zorunlu olarak O'nun kanun ve emirleri altındadır. Bu, Kur'an'ın "tevhid" görüşüdür. Bu ilke ve anlayışı iyice bilmeden İslam'ın anlaşılması mümkün değildir.

İnsanın, kendisine bahşedilen yetenekler sayesinde, çevresi ve diğer yaratıklar hakkında bazı bilgiler edinmesi bir ihtimal olarak mevcuttur. Ancak bu durum, oldukça sınırlı ve kendi gücü oranındadır. İnsanın gücünü aşan konularda veya gücü dâhilinde olup da aile ve dış çevrenin olumsuz etkisiyle gerçeğe ulaşamayacağı hususlar da söz konusudur. Böylesi zamanlarda, insanın elinden tutulması ve yolunun aydınlatılması gerekir. İnsanın bu yönünü en iyi bilen yüce Allah, hikmetinin, lütuf ve merhametinin bir sonucu olarak insanlara peygamberler göndermiştir.

Peygamberlerin varlığından haberi olmayan bazı küçük topluluklar ile onlara inanmayıp gerçekleri tahrif eden milletler sapıtmış ve insanlığa yakışmayan durumlara düşmüşlerdir. Bu toplumlar, insan, ağaç, taş, deniz, güneş, gökyüzü, yeryüzü ve hayvan gibi varlıklara tapınıp durmuşlardır. İşte toplumları bu gibi insan onurunu yok eden davranışlardan kurtarmak, onlara dünya ve ahirete yönelik sorumluluklarını öğretmek için peygamberler gönderilmiştir. İnsanlığın hem dünya, hem de ahiret mutluluğuna ermesini sağlamak için peygamberlere ihtiyaç vardır. İnsanlık âlemi, öteden beri peygamberlere muhtaç bulunmuştur. Doğrusu, sağduyulu hiç bir insan veya düşünür, peygamberlere olan ihtiyaçı inkâr edemez.

İnsanların, Allah'ın varlığını ve birliğini akletme yetenekleriyle anlayabilmeleri bir ihtimal olarak düşünülebilir. Fakat Allah'a ait olan sıfat ve nitelikleri, nasıl ibadet edileceğini, ahiret işlerini, dünya ve ahiretteki sorumluluğu, mükâfat ve cezanın ne şekilde ve hangi boyutta olacağını gerçek anlamda ve bütün yönleriyle bilemezler.

17 Geniş bilgi için bkz. Aydemir, Abdullah, "Peygamberlik", *Diyanet İlmî Dergi*, DİB. Yay. Cilt: 24, Sayı, 1, 1988, ss. 57-80; Akyüz, Erdoğan, *Peygamberliğin İmkânı ve Gerekliliği*, Cumhuriyet Ü. SBE. Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2006, s. 57-92; ([Http://Yusufsevkiyavuz.Com](http://Yusufsevkiyavuz.Com), İslam'da Peygamberlik İnancı (Nübüvvet) 9 Haziran 2011.

İnsanların, en kısa ve en kesin bir yoldan dünya ve ahiret saadetine kavuşması, fikrî ve ahlakî yüksekliğe ulaşması, ancak ilâhî eğitim ve öğretimle mümkün olabilir. Peygamberler, en iyi ve en sağlam bir şekilde insanlara Allah'ı tanıtmış, inançla ilgili hükümleri, ibadetin mana ve muhtevasını öğretmişlerdir. Peygamberler, ahlakî faziletleri, medenî hükümleri, içtimaî münasebetleri, faydalı ve zararlı şeyleri insanlık âlemine bildirmişlerdir. Böylece, maddî ve manevî sahada insanlar için tam bir kılavuz olmuşlardır.¹⁸ Peygamberlerin örnek ve rehber olarak gönderilmeleri, ahirette, insanların “bilmiyorduk, bize peygamber gönderilmedi.” diye Allah'a karşı mazeret ileri sürmelerini de geçersiz kılacaktır. (Nisâ, 4/165).

Allah, insanları kendi yol göstericiliğinden yani peygamberlerin rehberliğinden mahrum bırakacak olsaydı, inanç ve davranış alanlarında doğruya ulaşmak imkânsız hâle gelirdi. İnsana her ne kadar ihtiyaç duyduğu bilgileri üretebileceği duyular ve akıl yürütme gücü verilmişse de her iki kaynak da sınırlıdır. Akıl yürütme, geçmiş ve geleceği kuşatabilen mutlak ve mükemmel bir kaynak değildir ve insanın mutluluğu için gerekli olan bilgileri tek başına üretemez. Kaldı ki akıl, ürettiği bilgilerin benimsemesini sağlayacak manevî bir yaptırım gücüne de sahip değildir. Öte yandan akıl yürütme gücüne rağmen insan, dünyevî arzularına aşırı bağımlılık sebebiyle yanlış hükümler verebilir, korkularının ve hırslarının etkisiyle aklı ve ruhî hastalıklara maruz kalabilir. Ayrıca akıl yürütme bakımından her insan aynı seviyede değildir. Nitekim pek çok konuda değişik görüşler ileri sürülmektedir. Bütün bu nedenlerden, insanı hataya düşmekten koruyacak mükemmel bir kaynağa ihtiyaç vardır ki, bu da ilâhî bilgi kaynağından başkası olamaz. İnsan, yaratılıştan sahip kılındığı donanım sayesinde, akıl yürüterek veya tabii bir yönelişle Allah'ın varlığına fikren ulaşsa bile O'nun sıfatları, kulun yükümlülükleri ve ibadet tarzı, Allah-evren, Allah-insan, insan-insan ilişkileri ve insanın dünyada yaptıklarından hesaba çekileceği ahiret günü gibi konularda kesin bilgi sahibi olamaz.

Dünya tarihindeki başarıların birçoğunun temelinde genellikle peygamberlerin ve tebliğ ettikleri dinlerin büyük payı vardır. Hz. Âdem'den bu yana insanlığın ortaya koyduğu mimari eserler, toplumsal kurumlar, bilimsel ve felsefi düşünceler, ahlakî ve insanî esaslar olmak üzere medeniyet dediğimiz niteliklerin tümü, peygamberlik müessesesinin eseridir. Peygamberler sanat, ticaret, ziraat ve çeşitli meslekleri insanlara öğretmek suretiyle medeniyete, kültüre ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmuşlardır. Onlar, ümmetlerini yalnız ahirete yönelik işlerde değil, dünyayla ilgili konularda da mutlu kılmaya çaba göstermişlerdir. Peygamberlerin getirdikleri din, insanların sadece belirli bazı alanlar veya inançla ilgili bir takım ilkelere ibaret değildir. Din,

18 Afîfî, Abdu'r-Rezzak, *el-Hikmetu min İrsali'r-Rusul*, Daru's-Semi'i, Riyad 1420, s. 62-64.

hayatı şekillendiren ve yeni değerlerle donatan topyekûn bir hayat tarzıdır. Fakat insanlar zaman içerisinde veya dünyevi çıkarlarının kaybolacağı endişesiyle peygamberlere itaat etmekten yüz çevirmişlerdir. Bunun sonucunda oluşturdukları bazı inanç ve pratikleri bazen peygambere izafe ederek bazen de kişisel istekleriyle dinsel inançlar hâline dönüştürmüşlerdir.

Peygamberler, sadece dinî kuralları değil, evrensel ahlakî ve insanî değerleri de insanlık âlemine kazandırmışlardır. Onlar, Allah'ın kelâmını sadece bildirmek, yaymak, buyruklarını duyurmak ve açıklamakla değil, aynı zamanda bunların nasıl tatbik edildiğini ve başkalarına nasıl örnek olabileceklerini göstermek için de faaliyette bulunmuşlardır.¹⁹ Onlar, ilâhî emirlerin uygulanması konusunda toplumu denetleme, onlara rehberlik etme ve insan hayatındaki yanlışlıkları belirtmekle de sorumludurlar.²⁰

4- PEYGAMBERLERE İMAN VE ÖNEMİ

Her şeye görüntü, şekil, kuvvet ve kabiliyet Cenab-ı Hak tarafından verilmiştir. Dünyada hiçbir şey gösterilemez ki, Rabbimiz ona şekil ve güç vermenin yanı sıra, yaradılış amacını da öğretmiş olmasın. İnsanlara rehberlik ve önderlik yapılmasının en uygun şekli, gayet tabii ki, şuurlu bir insanın onlara yol göstermesi, hem de bunun akıl ve mantıklarına aykırı olmayacak şekilde yapılmasıdır. Bütün kâinatın yaratıcısı, sahibi ve hâkimi olan Cenab-ı Hak, insanı yarattı. Ona bilme, düşünme ve anlama gücü, iyi ile kötüyü ayırt etme yeteneği, seçme ve iradesini kullanma kabiliyeti verdi. Tasarruf yetkileri bağışladı. Kısacası, ona özgürlük verdi ve yeryüzünün halifesi olarak seçti. (Bakara, 2/30) İnsan için en doğru yol, Allah'ı tek ilâh ve hâkim olarak kabul etmek, buyruklarına göre dünyadaki işlerini yapmak ve orada geçireceği ömrü, bir imtihan süresi olarak görmektir. (Bakara, 2/281) İnsanın amacı ve hedefi, bu imtihanı kazanmak olmalıdır. Aksine yapacağı her hareket yanlış olacaktır. İnsan, hak veya batıl yollardan birini seçmekte özgürdür. (Kehf, 18/29) Hak yolu seçerse, dünya ve ahirette huzur ve mutluluk bulacaktır. Şayet batıl yolu seçerse, dünyada da ahirette de ebedi huzursuzluk ve mutsuzluğa düşecektir.

Allah, yeryüzüne ilk olarak gönderdiği insanları yani Âdem ve Havva'yı, cehalet karanlığı içerisinde göndermedi. Aksine onların nasıl yaşamaları gerektiği konusunda bilgiyle gönderdi. (Bakara, 2/31) Onların hayat tarzları, Allah'a itaat yani İslamiyet'ti. Onlar, evlâtlarına da "müslim", yani Allah'a itaatkâr olma emrini vermişlerdi. Ne var ki, zaman içinde insanlar, bu doğru hayat tarzından ayrılarak çeşitli yanlışlıklara düştiler. Gaffet içinde yollarını şaşırarak kalmadılar, bunu tahrif de ettiler. Allah'ın yanı

19 Nahl, 16/44, 64; Zuhuruf, 43/63.

20 Görgün, Tahsin, "Nübüvvet: İnsanlığa Rahmet", *İslam'a Giriş Ana Konulara Yeni Yaklaşımlar*, DİB: Yay., 2007, s. 161-162.

sıra yerde ve göklerdeki pek çok insanî ve insanüstü, hayali ve maddi güçleri birer ilâh yaptılar. Allah'ın kendilerine bahşettiği dine, hakikat ilmine çeşitli batıl itikat ve nazariyeler karıştırdılar. Sonuçta Allah'ın yarattığı dünyada, zulüm ve baskıdan geçilmez oldu.²¹

Her önemli işte bir uzmana ihtiyaç duyulması, danışılması, onun tavsiyelerine göre hareket edilmesi dikkate değer bir husustur. Allah hakkında bilgi, O'nun rızasına uygun hayat tarzını bilme ve yaşama konusunda en önemli ve güvenilir bilgi kaynağı, hiç şüphesiz peygamberlerdir. Bundan dolayı peygamberlere iman, itaat ve onları izlemek her insan için mutlak surette lüzumludur. Peygamberin talimatlarını bir tarafa bırakıp, kendi kendine yol bulmaya çalışan kimse, doğru yoldan sapar ve kesinlikle yanlış yola girer. Çünkü doğru yol, peygamberler tarafından belirtilmiştir; ondan başka doğru yol yoktur ve olamaz. Bu yolu görmezlikten gelen ve başka yollar arayan kişi, kendi vehimlerine aldanmaktadır. Bu kişi kendi inatçılığı, gururu, peşin yargısı ve sapıklığının kurbanı olmaktadır. Bu yolu kabul etmeme, yanlış gurur, körü körüne taassup, atalarının yoluna inatla bağlılık veya nefsin aşağılık arzularının kölesi olma sebebiyledir. Diğer yandan, bir kişi samimi ve haksever ise, yanlış duygu ve inançların esiri ve tesiri altında değilse, gerçeğe giden yol ona açıılır ve onun peygamberlere inanmayı reddetmesi için hiçbir sebep yoktur. O kişi, peygamberlerin öğretisinde kendi ruhunun yankısını bulur ve onları keşfetmekle kendi benliğini keşfeder.

Peygamberlere inanmak, iman esaslarındandır. Tevhid inancının temellerinden biridir. Kur'an, Allah'ı sevenlerin, peygamberlere uymaları gerektiğini birçok ayetinde emreder. Çünkü elçiye itaat, Allah'a itaattir:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ * قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

“Eğer siz gerçekten de Allah'ı seviyorsanız, bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, bağışlayandır, merhamet edendir. De ki: Allah'a ve Elçiye itaat edin! Eğer yüz çevirirlerse, Allah da inkâr edenleri sevmez!” (Âl-i İmrân, 3/31-32)²² Peygamberlere imanın, sadece bazılarını değil, bütün peygamberleri kapsamalı gerekir. Peygamberlerden bir tanesine bile inanmamak kişiyi dinin dışına çıkarır. Buna göre, iman yönüyle hiç bir peygamberi diğerinden ayırt etmemek gerekir. (Bakara, 2/136, 285) Allah'ın elçileri arasında ayırım yapıp, bir kısmını kabul bir kısmını inkâr, şüphesiz küfür olarak nitelenmiş ve böyleleri için çok şiddetli azabın olduğu bildirilmiştir:

21 Bakara, 2/176, 213, 253; Âl-i İmrân, 3/19, 105; Yunus, 10/19, 93; Nahl, 16/64.

22 Ayrıca bkz. Furkan, 42/27-28; Nisa, 4/69; Nûr, 24/54.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ۝ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

“Gerçek şu ki; Allah’ı ve elçilerini inkâr edenler, Allah ile elçileri arasında ayırım yapanlar ve “bir kısmına inanır, bir kısmını inkâr ederiz!” diyenler ve bunlar arasında bir yol tutturmak isteyenler var ya, işte onlar, gerçek kâfirlerin ta kendileridir! Ve kâfirler için alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır! Allah’a ve elçilerine -aralarında hiçbir ayırım gözetmeden- iman edenlere gelince, Allah onların mükâfatını elbette verecektir! Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.” (Nisa, 4/150-152)

Peygamberler, insanların Allah önünde eşitliğini savunmuş ve bunun mücadelesini vermişlerdir. Peygamberlere karşı çıkanlar, çıkarlarının zedeleneceğini düşünen, bilgilerine güvenip şımaran, servetleriyle gururlanan, onlara itaat etmeğe tenezzül etmeyen genellikle zengin ve mevki sahipleri olmuştur. Üst sınıf olduklarını düşünenler, toplumdaki imtiyazlı durumlarının sarsılmasını istemeyenler, onlara sürekli engel olmağa çalışmışlardır. Her peygamber, zorba, zayıfları ezen, çıkarlarına düşkün, gelenekleri körü körüne taklit eden, kibirli ve bağınazların direnişiyle karşılaşmıştır. (Hûd, 11//27-34) Peygamberlere ilk uyanlar ise, genellikle gençler ve insanlık dışı muamelelere maruz kalan ezilenler olmuştur. Çünkü gençler, yenilikleri kabule ve açık düşünceye daha yatkındırlar. Fakat bir ömür boyu belirli bir inanca, geleneğe bağlananlar, bu inançlarını kolayca terk edemezler. Peygamberler, fakirleri, köleleri korumuş, onlarla birlikte oturup yemek yemişlerdir. Onların kovulmasını ve yanlarından çıkarılmasını isteyen kibirli, zalim ve şımarık zenginlere: “Ben, inananları kovalamam!” (Hûd, 11/29) diyerek reddetmişlerdir.

Bazı toplumlar, kendilerine gönderilen peygamberleri inkâr edip onlara karşı geldiler. Hatta bununla da kalmayıp onları öldürdüler.²³ Kur’an’da, bilgilerine güvenip, servetleriyle gururlanan, peygamberlere uymaya tenezzül etmeyip inkâr edenlerin, sonunda nasıl cezalandırılıp mahvedildikleri anlatılmaktadır.²⁴

5- PEYGAMBERLERİN ORTAK ÇAĞRISI

Kur’an, peygamberlik olayını evrensel bir olgu olarak görmektedir. Bunun için, Kur’an’da ismi belirtilmiş veya belirtilmemiş olsun (Nisa, 4/164), dünyanın her tarafına, bir başka ifadeyle her millete Allah’ın elçileri gönderilmiştir.²⁵ Peygamberler önce kendi kavimlerine gönderilmekte; fakat ilettikleri tebliğ yalnız o yöreye ait değil,

23 Bakara, 2/87; Âl-i İmran, 3/21, 112, 181, 183; Nisa, 4/155.

24 Âl-i İmran, 3/137; En’am, 6/11, 42-45; A’raf, 7/94-96, 101; Yunus, 10/13, 47.

25 Nahl, 16/36; Fâtır, 35/24; Mü’min, 40/78.

evrensel bir özelliğe sahiptir. Onun için bütün insanlar, inanmak ve söylediklerini takip etmek zorundadır.²⁶

Peygamberler, gönderildikleri toplumlara, onların konuştukları dille hitap etmiş ve o dilde mesajlar getirmişlerdir.

(İbrahim, 14/4) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ

İslam, bütün peygamberlerin tebliğ ettiği dinin ortak adıdır.²⁷ Çünkü peygamberlerin, tebliğ ettikleri inanç ve ahlakî ilkeler temelde aynıdır. Bu birlik, onların aynı kaynaktan yani Allah tarafından görevlendirildiklerini göstermektedir. Vahiy, insanların hem ahirette ve hem de dünya hayatında mutlu olmasını sağlayacak kanunlar bütünüdür. Peygamberlerin tamamı, Allah'a kulluk etmeye yani Tevhid'e çağırılmışlardır:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

“Andolsun ki, Biz, Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının' diye (emretmeleri için) her millete bir peygamber gönderdik.” (Nahl, 16/36) Ayette yer alan tağut kelimesi, Allah dışında tapınılan varlıkların tümüdür.²⁸ Bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri itikadî ve ahlakî prensipler aynı olmakla birlikte, ibadet hükümleri ile helal-haram konusunda birtakım değişik hükümler getirdikleri de olmuştur.²⁹ Fakat şurası bir gerçektir ki, bütün din ve peygamberlerin ortak ve temel hedefleri vardır. (Şura, 42/13) Bu ortak ve temel hedefler, insan ve toplumun mal, can, nesil, akıl ve dinî esas ve değerlerini muhafaza etmektir. Bütün peygamberler, bu toplumsal faydalar için gayret göstermişlerdir. Bu esaslar, peygamberlerin getirdikleri bütün dinlerde kutsaldır.

Peygamberler, mükemmel şahsiyetleri ile ilâhî tebliği sarsılmadan ve korkusuzca ilan ederek, insanları kötü ahlakî vasıflardan kurtarma mücadelesini sürdürmüşlerdir. Onlar, kendilerine vahyedilen gerçekler ışığında Allah'ı ve O'nun yolunu, şeytani ve ona yardımcı olan güçleri bütün açıklığıyla gözler önüne sermişlerdir. Fakat insanların çoğu, onlara karşı gelmiş, alay etmiş ve öldürmekle tehdit etmişlerdir. Sonuçta bir kısım sıkıntılarla karşılaşmış olsalar da her toplumda peygamberler ve tabi olanları, kurtuluşa ve zafere ulaşmıştır. Zulüm ve ahlaksızlıkta çok ileri giden inkârcılar ya çeşitli bela ve musibetlere uğratılmış veya bazı tabii afetlerle helak edilmişlerdir.³⁰

26 Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, Çev., Alpaslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay. 1996, s.147.

27 İbn Teymiyye, *Kitabu'n-Nübuvvat*, Mektebetü Edvai's-Selef, Riyad 1420, s. 39.

28 el-Maturidi, 6/505.

29 el-Maturidi, 9/114.

30 Âl-i İmran, 3/137; En'am, 6/11, 42-45; A'raf, 7/94-96, 101; Yunus, 10/13; Yusuf, 12/110; konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Şahin, İlhan, *Kur'an-ı Kerim'e Göre Nübüvvet Karşı Tepkiler ve Sonuçları*, İstanbul Ü. SBE. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, 67-86.

Allah, bütün peygamberleri, insanlık âlemini cehaletin ve küfrün karanlığından vahyin (ilmin) aydınlığına çıkarmakla görevlendirmiştir.³¹ Peygamberler, görevlerini tam manası ile etkili bir şekilde yerine getirebilmek için, “ilim”le ve ilâhî kurallar bütünü ile donatılmışlardır. Bu ilâhî kurallar bütününe din denilir. Dinin temel hedefi, Allah’ın emirlerine uymak, yasaklarından kaçınmak (takva), insanlar arasında iyilik ve adalet duygusunu meydana getirmek ve geliştirmektir. Çünkü insanlar, ancak bu şekilde hayatın ulvî ve şerefli gayelerine ulaşabilirler.

Allah’ın insanlara rehberlik için peygamberler göndermesinin esas gayesi, yeryüzünde bir adalet düzeni tesis etmektir. Böylece, insanlar zulüm ve saldırı olmaksızın barış içinde yaşayabilirler. Peygamberlerin bu fonksiyonu, Kur’an’da şu ifadelerle dile getirilir: لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ

“Şu kesin bir gerçektir ki, Biz elçilerimizi, (hakikati gözler önüne seren) apaçık mucize ve belgelerle gönderdik ve insanların adaleti ayakta tutmalarını sağlamak için, elçilerle birlikte kutsal kitabı ve bu kitap sayesinde, doğruyu eğriden ayırt etmeye yarayan en mükemmel adalet ölçüsünü indirdik...” (Hadid, 57/25)

Bütün peygamberlere şu üç şeyin verildiği görülmektedir:

1-Beyyinat: Yani, onların Allah’ın gerçek peygamberleri olduğuna dair açık işaretler, mucizeler. Hakkın ve batılın ne olduğu ayet ve delillerle ispat edilmiştir. Ayrıca inanç, ahlak ve beşerî münasebetler konusunda doğru ve yanlış yolun özellikleri, açıkça ve şüpheye mahal bırakmadan izah edilmiştir.

2-Kitap: İnsanoğluna muhtaç olduğu hidayetin yolunu bulabilmesi için verilmiştir.

3-Mizan: Tartı, yapıldığında hak ve batıl arasındaki farkı gösteren, düşünce, ahlak ve muamelât konusunda ifrat, tefrit ve itidal noktalarını ortaya koyan ilâhî ölçüdür. Allah, peygamberlerini insanlık âleminin saadetini sağlayacak kutsal kitaplarla, onlarda mevcut adalet ve insaf ilkelerine dayalı hükümleri uygulayınlar diye göndermiştir.³² Bu üç şeyin peygamberler ile birlikte dünyaya gönderilmesinin sebebi, onların ferdî ve toplumsal hayata adalet ve itidali hâkim kılmaları içindir. Böylelikle onlar, bir yanda Allah’ın kulları üzerindeki haklarını, insanın kendi üzerindeki haklarını ve sosyal ilişkilerde insanların birbirleriyle münasebetlerindeki haklarını ortaya koyup, bunları hakkıyla uygularlar. Onlar bu prensiplere dayanarak, toplumda zulmü kökten kaldıracak şekilde sosyal hayatı düzenlerler.³³

31 Ahzab, 33/43; Hadid, 57/9.

32 İbn Aşur, Tahir b. Muhammed, *et-Tahrir ve't-Tenvir*, Daru't-Tunusiyye, Tunus 1984, 27/416; Es-Sabuni, Muhammed Ali, *Safvetü't-Tefasir*, Daru'l-Kalem, Beyrut 1406, 3/328.

33 Geniş bilgi için bkz. Albayrak, Kamil Ruhi, *Kur'an-ı Kerim'de Peygamberlerce Tebliğ Edilen Temel Dini Esaslar*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ü. SBE. İstanbul 2006.

Peygamberler, kutsal kitaplar ve bunların takipçisi olan Hak yolunun yolcuları, aynı ihtiyaca cevap vermiş, aynı vazifeyi yerine getirmişlerdir. Bundan dolayıdır ki, onlara Kur'an-ı Kerim'de "müzekkir" (hatırlatanlar) ve yaptıkları işlere "zikır" (hatırlatma), "tezkere" (hatıra) ve "tezkir" (hatırlatma) denilmiştir.³⁴

6- PEYGAMBERLERİN İSİMLERİ VE SAYISI

İlk peygamber, Hz. Âdem; son peygamber ise, Hz. Muhammed (s.a.s.)'dir. Bu ikisi arasında sayısını ancak Allah'ın bildiği kadar peygamberler gelip geçmiştir. Kur'an-ı Kerim'de peygamberlerin sayısı ve tümünün ismi bildirilmemiştir; yalnız yirmi beş peygamberin adı zikredilir. Kur'an'da adları geçen peygamberler şunlardır: Âdem, İdris, Nuh, Hud, Salih, İbrahim, Lût, İsmail, İshak, Ya'kub, Yûsuf, Şuayb, Eyyûb, Zülkifl, Mûsâ, Hârûn, Dâvûd, Süleyman, İlyâs, Elyesa', Yûnus, Zekeriyâ, Yahya, İsâ ve Muhammed'den ibaret yirmi beş peygambere inanmak farzdır. Kur'an'da adı zikredilen Üzeyir, Lokman ve Zülkarneyn'in peygamber mi yoksa velî mi oldukları ihtilaflıdır.³⁵

Kur'an-ı Kerim'de her millete mutlaka kendi içlerinden seçilmiş bir peygamber gönderildiği açıkça beyan edilmiştir: **إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ**

"Biz seni gerçek ile birlikte müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir topluluk yoktur ki, içlerinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun." (Fâtır, 35/24)³⁶

İslam inancında Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed'le son bulan peygamberlerin sayısı hakkında kesin bilgi yoktur. 124.000 peygamberin gönderildiği hakkındaki Ahmed b. Hanbel'in Müsned adlı eserinde yer alan rivayet, bu konuda kesin delil olarak kabul edilmemiştir. Bu rivayetin isnat açısından çok zayıf olduğu hatta mevzu olduğu kaydedilmiştir. Bu gibi rivayetler, âhad yani mütevatir olmayan yolla geldiğinden bu hususta kesin delil olarak kabul edilemez. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle denilmektedir: **وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِن قَبْلُ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ**

"Peygamberlerin bir kısmını bundan önce sana haber verdik, bir kısmını ise haber vermedik." (Nisa, 4/164) Bu ayette, Allah, elçilerin hepsini değil, sadece bir kısmını Hz. Muhammed'e bildirdiğini söylemektedir. Dolayısıyla peygamberlerin sayısını kesin olarak bildiren hadis,³⁷ bu ayete açıkça aykırılık arz etmektedir. Kanaatimizce doğru olan da budur. Peygamberlerin gerçek sayısını yalnız Allah bilir.

34 Söz konusu kavramlarla ilgili geniş bilgi için bkz. Bilgiz, Musa, "Kur'an'da Zikir Kavramının Anlam Alanı", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 25, Erzurum 2006, ss. 209-236.

35 Nisa, 4/164; En'am, 6/83-87, 89; Enbiya, 21/48-91; Mü'min, 40/78.

36 Ayrıca bkz. Yunus, 10/47; İsrâ, 17/15.

37 Bkz. İbn Kesir, Ebu'l-Fida, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, Tah: Sami b. Muhammed Selame, Daru Tibe, 1418, 2/470; Abduh, Muhammed, *Tefsiru'l-Menar*, Daru'l-Menar, 1367, 7/605-606; Yavuz, 'Peygamber', *İslam Ansiklopedisi*, TDV. Yay, 34/258; Elmalılı, 3/1529; El-Buti, Said Ramazan, *Kübra el-Yakiniyyat el-Kevniyye*, Daru'l-Fikr, Dimaşk 1997, s. 198

7- PEYGAMBERLERİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Peygamberlerin kişilik ve karakterleri tertemiz olup, özgeçmişlerinde yalan, iftira, ikiyüzlülük, sahtekârlık ve dolandırıcılık konusunda en ufak bir belirti yoktur. Bu nedenle, hayatlarının her safhasında dürüst ve doğru olanların, yalnızca bu konuda yani peygamberlik ve insanları hakka davet konusunda sözbirliği etmişçesine yalan söylemelerine imkân ve ihtimal yoktur. Savundukları davanın kendilerine kişisel çıkar sağladığı da söylenemez. Tam tersine, davaları uğruna son derece güç durumlara düştükleri, bedensel ve ruhsal eziyetler çektikleri, tutuklandıkları, dövüldükleri, işkence gördükleri, sürgün edildikleri ve çeşitli eziyetlerle öldürüldükleri görülmüştür.³⁸ Dolayısıyla, şahsi menfaat suçu kendilerine yüklenemez. Aksine bin bir güçlük ve engeller karşısında davalarına tamamıyla sadık kalmaları, samimiyet ve iyi niyetlerinin birer kanıtıdır. Onlar davalarına öylesine bağlıydılar ki, bunun için canlarını bile severek feda ettiler. Söz konusu insanların deli veya akli dengelerinin bozuk olduğu da iddia edilemez. Hayatın bütün meselelerinde hepsinin son derece akıllı, anlayışlı ve zeki olduğu olaylarla sabit olmuştur. Muhalifleri bile zaman zaman akıl ve zekâlarına hayran kalmışlardır. Bu öyle bir davadır ki, bunun için hayat boyunca mücadele etmişler, var olan imkânlarının tümünü seferber etmişlerdir. Bu insanların söylediklerinde akla aykırı bir şey de yoktur.

“Ve doğru yolu gösterme işi Allah’a aittir, hâlbuki kötü yollar da vardır.” (Nahl, 16/9) Bu ayette tevhid, rahmet ve ulûhiyet hakkında deliller ileri sürülürken peygamberliğe de kısaca değinilmiştir. Şöyle ki; dünyada İnsanlar için düşünme ve hareket etme konusunda çeşitli yollar vardır ve bunların fiilen izlenmesi mümkündür. Belli ki bütün bunlar hak yol değildir. Gerçek sadece tektir ve sahih bir hayat tarzı, doğru bir hayat nazariyesine dayanır. Bu doğru nazariyeyi, başka bir deyimle, doğru yolu bilmek insanın en büyük zarureti ve ihtiyacıdır. Hatta temel ihtiyacıdır. Bu öyle bir ihtiyaçtır ki, insan buna bizatîhi insan olduğu için ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaç karşılanmadığı takdirde ise insanın bütün ömrünün boşa gittiği söylenebilir.³⁹ “Şayet Allah isteseydi, hepimizi hidayete erdirirdi.” (Nahl, 16/9)

Nübüvvet, vahiy esasına dayanır. Allah’ın vahyine muhatap olmak, kişisel gayretlerle elde edilen bir makam değil, tamamen ilâhî bir lütuftur. (Cum’a, 62/4) Allah’ın bu seçiminde mal, mülk, saltanat, şöhret ve makamın hiçbir etkisi yoktur. (Zuhuruf, 43/31-32) Çok çalışmak ve ilâhî emirlere uymak suretiyle peygamber seçilmek de mümkün değildir. Kur’an, erkeklerden başkasının elçi olarak görevlendirilmediğini de bildirir.⁴⁰

38 Bakara, 2/91; Âl-i İmran, 3/183.

39 Mevdudi, 1/31-33.

40 Nahl, 16/43-44; Enbiyâ, 21/7.

Cenab-ı Hak, kendisine peygamberlik vereceği şahısları, yüksek ahlakî niteliklerle donatmıştır. Peygamberler, insan olmalarına rağmen üstün meziyetlere sahiptirler. Bu üstünlük, insanüstü bir nitelik değil, mükemmel insan olma konusundaki üstünlüktür. Peygamberler, diğer insanlar gibi yer, içer, çarşılarda dolaşır (Furkan, 25/20), evlenir (Ra'd, 13/38), hastalanır, acı duyar, zevklenir ve ölürlür. Evren üzerinde herhangi bir tasarrufları yoktur, Allah'ın iradesine etki edemez ve gaybı bilmezler. Onların gayb bilgileri, Allah'ın onlara bildirdiği miktardan ibarettir. (Araf, 7/188)

İslam akaidinde Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed, peygamberlerin büyükleri olarak kabul edilir. Kur'an, bu peygamberleri "ulu'l-azm" yani "azimet sahibi" ifadesiyle vasıflandırmaktadır. (Ahzab, 33/7) Ulu'l-azm peygamberler, aldıkları ağır görev ve yüklendikleri sorumluluk karşısında herhangi bir yılgınlık göstermeden dini insanlara tebliğ görevini yerine getiren, bütün zorluklara göğüs germede azim ve sebat gösteren peygamberler demektir.⁴¹

İslam inancına göre bütün peygamberler, peygamber olmak açısından eşittirler. Ancak peygamberler arasında derece farkının bulunduğu da bildirilmiştir. Bu konuda Kur'an'da şöyle buyrulur:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّن كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ

"İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derecelerle yükseltmiştir..." (Bakara, 2/253)

Bütün peygamberlerde ortak olan sıfatları şu beş maddede toplamak mümkündür: Emanet, sıdk, fetânet, ismet, tebliğ.

1-Emanet: Gerçek anlamda insanların güvenini kazanmış ve Allah'ın bildirdiği esasları tam olarak aktaran anlamına gelmektedir. Bütün peygamberler son derece emin, güvenilen, dürüst ve seçkin şahsiyetlerdir. Onlardan her hangi bir hıyanet asla meydana gelmez. Kur'an-ı Kerim'de, peygamberlerin emanet sıfatlarından söz eden ayetler vardır.⁴²

2-Sıdk: Peygamberlerin, ilâhî hükümleri, emir ve yasakları insanlara tebliğde ve verdikleri haberlerde doğru sözlü olmalarıdır. Peygamberlerin yalan söylemeleri asla caiz değildir. Hiç bir peygambere kavmi tarafından; "Sen daha önce yalancı biriydin." denilememiştir. Çünkü peygamberlerin sözleriyle davranışları arasında hiç kimsenin itiraz edemeyeceği bir uyumun olması gerekir.

41 Geniş bilgi için bkz. Kahraman, Mustafa, *Müslüman Kelamında Peygamberin Görevi*, Ankara Ü. SBE., Doktora Tezi, Ankara 2007; Karamanlı, Durmuş Ali, *Kur'an-ı Kerim'de Ulu'l-Azm Peygamberlerin Örnek Özellikleri*, Sakarya Ü. SBE. Yüksek Lisans Tezi, 2002.

42 A'raf, 7/68; Şuarâ, 26/125, 143, 162, 178; Âl-i İmrân, 3/161.

3-Fetnet: Peygamberlerin üstün bir akletme yeteneğine, zekâya, kuvvetli bir hafıza ve yüksek bir ikna gücüne sahip olmalarıdır. Onlar hakkında akletme ve hafıza zayıflığı, delilik ve gaflet gibi noksan sıfatlar asla caiz değildir. Peygamberler, herkes tarafından takip edilebilecek üstün vasıflı, yüksek ahlaklı, kâmil ve örnek insanlardır. Onlar, her hususta çok güzel birer örnek oldukları için, Allah sevgisi ve imanı aşılایarak onların hayatlarında esaslı değışiklikler yaparlar.

4-İsmet: Peygamberlerin vahyin tebliğı, beyanı (açıklanması) ve tatbiki konusunda hataya düşmekten korunmuş olmaları demektir. Bir başka ifadeyle peygamberlerin gizli ve aşikâr her türlü günah ve peygamberlik şerefiyle bağdaşmayacak davranışlardan uzak bulunmalarıdır. Zira peygamberler, insanlık için uyulması istenen en mükemmel örnek ve önder şahsiyetlerdir. Peygamberlerden büyük hata sadır olmaz; bir tür ayak sürçmesi olarak nitelenebilecek “zelle” denilen bazı fiiller söz konusu olabilir. Bu durumlar ise, hemen ya kendisi veya bizzat Cenab-ı Hakk tarafından tashih edilir ve edilmiştir de...⁴³ Peygamberler, Allah'tan gelen vahyi insanlara aktarma konusunda masumdurlar. Şeytan onlara inemez ve vahye hiçbir müdahalede bulunamaz. (Şu'arâ, 26/210-212) İsmet'in peygamberlerde bulunması gereken bir sıfat olduğunda, tüm İslam bilginleri görüş birliği içindedir. Ancak niteliğı ve kapsamı üzerinde görüş ayrılıkları mevcuttur. Her konuda orta yolu gözeten İslam, peygamberlerin temel nitelikleri ve özellikle de ismet sıfatı konusunda da onları Hıristiyanlıktaki gibi ilâh mertebesine çıkarmamış, Allah'ın elçisi ve kulu kabul etmiştir.⁴⁴ İslam inancında peygambere veya salih kişilere akraba olmak, kurtuluş için yeterli değildir. (Hûd, 11/43, 46, 81)

5-Tebliğ: Peygamberlerin “emin” yani güvenilir ve “sadık” olmaları, kendilerine bildirilen ilâhî gerçekleri, bir şey ekleyip çıkarmadan bildirmeleri anlamına gelmektedir. Peygamberlerin tebliğ sıfatının kapsamında, “beyan/tebyin” ve tatbik de bulunmaktadır. Bu sebeple din, sadece bildirilen vahiyden ibaret değil, bu vahyin açıklama ve hayattaki uygulamasını da ihtiva etmektedir. Peygamberler, ilâhî tebliğleri insanlığa ulaştırmak için ellerinden gelen gayreti göstermekle yükümlü tutulmuşlardır. Hz. Muhammed, “kalbinde hiçbir şey gizlemeden” (A'raf, 7/2) ve “taviz vermeden, açıkça ilan etmekle emredilmiştir.” (Hicr, 15/94)⁴⁵

Kitab-ı Mukaddes'te bazı peygamberlerle ilgili olarak verilen bilgiler, hem gerçeklere hem de İslam'ın peygamberlik inancına hiçbir şekilde uymamaktadır. Sı-

43 Bkz. Bakara, 2/35-37; Hûd, 11/45-47; Yûsuf, 12/23-24; Kasas, 28/15; Abese, 80/1-10.

44 Mâide, 5/72-73,75; Tevbe, 9/30; A'râf, 7/188.

45 Peygamberlerin sıfatları hakkında geniş bilgi için bkz. El-Butî, s. 202-213; Almadov, Akhmed, *Kur'an-ı Kerim'de Peygamberlerin Vasıfları ve Örnek Davranışları*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Ü. SBE. Kayseri 2010, s. 12-28.

radan insanlar tarafından bile işlenmesi hoş karşılanmayacak olan bu yasak fiilleri, peygamberlerin yaptığını iddia etmek, bu yüce şahsiyetlere karşı hem haksızlık hem de saygısızlıktır.

Peygamberlerin Ümmetlerine Şahitliği

Yüce Allah, ilâhî daveti tebliğ konusunda peygamberlerden, o daveti kabul edip etmeme açısından da toplumlardan hesap soracağını bildirmektedir. (A'raf, 7/6) Ayrıca peygamberler, ümmetlerinin doğru veya yanlış davranışlarına şahitlik edeceklerdir: “(Her ümmetten bir şahit çıkarırız: Delilinizi getirin deriz. İşte o zaman gerçeğin Allah’a ait olduğunu kesin olarak bilirler ve uydurdukları şeyler kendilerinden kaybolup gider.” (Kasas, 28/75)⁴⁶ Peygamberlerin, aleyhlerinde şahitlik yapacağı insanlar, onlara inanan ve izlerinde giden kimseler değil, onlara inanmayan yahut inanmış görüldüğü hâlde tutum ve davranışlarıyla onların izinde gitmeyenlerdir. Suçlular, artık o mahkemede asla suçlarını gizleyemeyeceklerdir: “O gün ağızlarını mühürleriz; elleri bize söyler, ayakları onların yaptıklarına şahitlik eder.” (Yâsîn, 36/65)

8- NÜBÜVVET VE MUCİZE İLİŞKİSİ

Peygamberler, peygamberliği ispat eden ve insanların benzerini getirmekten aciz kaldıkları olaylarla desteklenir. Bu olağanüstü olaylar, İslam kültüründe “mucize” olarak isimlendirilir. Kur’an-ı Kerim’de bu gibi olaylara “ayet” denilmektedir. Ayet; apaçık alamet, kesin delil, belge, mucize, yakîn ve katiyet ifade eden şey, hâl, keyfiyet ve emare demektir. Terim olarak ise Allah’ın varlığını, birliğini ve insanlara apaçık gerçekleri bildiren delil, belge demektir. Her bir peygambere Allah tarafından verilen olağanüstü olaylar, sınırlı sayıdadır. Çünkü olağanüstü olayların fazlalığı, muhatapların dengesini bozar. Hayatta olağanüstü olaylar zaman zaman görülebilirse de, hayat, olağanüstü olaylardan ziyade olağan olaylar alanıdır. Mümin, tabiatı ve tabiat kanunlarını yaratanın Allah olduğunu bilir ve inanır. Bu kanunları yaratan Allah olduğuna göre, onları istediği zaman ve mekânda farklı bir şekilde kullanma kudretine de elbette sahiptir.

Cenab-ı Hakk, Kur’an-ı Kerim’de peygamberlere verilen bazı mucizeleri zikretmektedir.⁴⁷ Peygamberlerin bu mucizelerine rağmen muhataplarının çoğu, onlara karşı çıkmış ve getirdikleri mucize ve vahiyleri, “eskilerin masalları, uydurulmuş beşer sözleri, açık bir sihir” diye nitelendirmişlerdir.⁴⁸ Bu mucizelerin bir kısmı, inanmak isteyenleri etkilemeye, bir kısmı da inkâr edenleri helak etmeye yönelik olmuştur. Bu bağlamda Hz. Nuh’a tufan ve tufandan gemi ile kurtulma (Hud, 11/36-48), Hz. Yakub

46 Ayrıca bkz. Nisa, 4/41; Nahl, 16/84, 89.

47 Aydın, “Peygamberlik ve Mucize”, *Diyanet Aylık Dergi*, DİB. Yay. Cilt: 20, Sayı: 1, ss. 27-29.

48 Enam, 6/25; İsrâ, 17/101; Mü’minûn, 33/24; Furkân, 25/5-6; Yâsîn, 36/13-15.

(a.s.)'un, oğlu Yusuf (a.s.)'un gömleğini yüzüne sürmesi sonucu gözlerinin açılması (Yusuf, 12/92-96), Hz. Süleyman'ın kuşlarla konuşması, karıncanın sözünü anlaması (Neml, 27/18-28), Hz. İsa'nın, Allah'ın izniyle çamurdan kuş yapıp ona üflediği zaman canlı bir kuş olup uçuşması, ölülere diriltmesi, anadan doğma körü ve alaca hastalığına tutulmuş kimseleri iyileştirmesi. (Mâide, 5/110) Hz. Salih'e kayadan çıkarılan deve (Hud, 11/61-68), Hz. İbrahim'e ateşin kendisini yakmaması (Enbiyâ, 21/51-71), Hz. Musa'nın elindeki asanın yılan hâline gelmesi (A'râf, 7/103-107), Hz. Musa'nın asasının, Firavun'un huzurundaki sihirbazların sihir sonucu hareket eden ip ve sopalarını yutuvermesi (Tâhâ, 20/17-21, 65-70), asasını denize vurunca denizin yarılip İsrailoğullarının bu yoldan geçmesi, Firavun ve ordusunun geçeceği sırada denizin tekrar kapanıp onları boğması (Şu'arâ, 26/61-66), Hz. İsa'ya gökten indirilen sofraya, ölülere diriltme, evde yenilen ve yenilmeyip saklanan şeyleri haber verme (Âl-i İmrân, 3/45-49), Hz. Muhammed'e Kur'an, İsrâ ve Mirac (İsrâ, 17/1), Bizanslıların İranlıları yeneceklerini savaştan önce bildirme (Rûm, 30/2-4), gökyüzündeki ayın ikiye yarılması (Buhârî, Menâkıb, 27; Müslim, Münâfikûn, 8), Hz. Peygamber'in İsrâ-Mirac olayını yaşaması, taşın konuşması (Müslim, Fedâil, 2), hurma kütüğünün inlemesi (Buhârî, Menâkıb, 25) gibi birçok mucizeler verilmiştir. Son peygamber için en büyük mucize, akla hitap eden, kesin ve şüphesiz ilme dayanan Kur'an olmuştur.⁴⁹

Gerçek şu ki; başta Hz. Muhammed (s.a.s.) olmak üzere, bütün peygamberler, hayatları boyunca herkese güven ve emniyet vermişlerdir. Onların güçlü ve dürüst şahsiyetleri, sağlam karakter, güzel ahlak, adalet ve merhametleri, doğruluk ve güvenilir olmaları, cesaret ve istikametleri, parlak zekâ ve dirayetleri, elde ettikleri eşsiz başarılar, sabır ve tahammülleri, haksızlık karşısındaki duruşları, sahip oldukları belagat ve fesahatleri, gösterdikleri hissî mucizelerden daha tesirli olmuştur. Yani onların hayat tarzları ve insanlara yönelik muameleleri, davet konusunda oldukça etkili olmuştur. Bu tavır ve nitelikler, onların Allah'ın Rasûlü olduğuna hem kendi zamanlarında ve hem de kendilerinden sonra kesinlikle delâlet etmektedir.

9- PEYGAMBERLİĞİN SON BULMASI

Kur'an-ı Kerim, Müslümanlara, yalnız İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s.)'e değil, bütün peygamberlere inanmayı da emretmektedir. İslam dini, bu özelliğiyle, hiç bir dinin erişemediği derecede evrensel bir insanlık dini olma vasfını kazanmaktadır.⁵⁰ Bütün dünya milletlerine hitap etmek, insanları kardeşliğe, barış, huzur ve mutluluğa davet etmek demektir. Kur'an'ın bildirdiğine göre, Hz. Muhammed (s.a.s.), bütün insanlık âlemine ve bütün milletlere hitap etmek üzere gönderilen bir peygamberdir.

49 Bakara, 2/23-24; Ankebût, 29/47-51; Ahzâb, 33/39-40.

50 Bakara, 2/177, 285; Nisâ, 4/136.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

“Biz seni bütün varlık âlemleri için sırf bir rahmet vesilesi olman için gönderdik!” (Enbiyâ, 21/107)

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Biz seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bilmezler.” (Sebe; 34/28)

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَاٰمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

“De ki: “Ey insanlar, ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan, kendisinden başka tanrı bulunmayan, yaşatan, öldüren Allah’ın elçisiyim. Gelin Allah’a ve O’nun ümmi peygamberi olan elçisine inanın -ki o (peygamber) de Allah’a ve O’nun sözlerine inanmaktadır- ona uyun ki, doğru yolu bulasınız!” (A’raf, 7/158)

Hz. Muhammed’den sonra artık peygamber gönderilmeyecektir.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

“Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah’ın resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir.” (Ahzâb, 33/40) Onun peygamberliği kıyamete kadar devam edecektir.⁵¹ Bu kurallar, İslam’ın ve en son mukaddes kitap Kur’an’ın bildirdiği gerçeklerdir.⁵² Onun getirdiği İslam dini, bütün insanlığın dinidir, yaratılış gayesine en uygun olan bir dindir. Onun getirdiği kitap (Kur’an) hiç bir değişikliğe uğramaksızın kıyamete kadar Allah tarafından korunmuş olacaktır. (Hicr, 15/9) Bu sebeple onun getirdiği hükümlerin tamamı, kıyamete kadar kalıcıdır. Diğer peygamberlere verilen sahifeler bugün mevcut değildir. Tevrat, İncil ve Zebur’un da orijinal nüshaları yoktur; eldeki nüshalar ise tahrif edilmiştir.

Önceki peygamberlerin peygamberliği belli bir topluma yönelikken, onun peygamberliği bütün insanlık âlemini ve bütün zamanları kuşatıcıdır. Yani onun peygamberliği, kıyamete kadar sürecektir. O son peygamber olunca, onun getirdiği dinin de en son ve en mükemmel din olması tabiidir. İslamiyet, kıyamete kadar en son ve en mükemmel din olarak devam edecektir. Kur’an bu hususu şu ifadelerle dile getirir:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

“Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı beğendim...” (Mâide, 5/3)

51 Yavuz, Yusuf Şevki, “Nübüvvat”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV. Yay. İst. 2007, 33/279.

52 Sebe; 34/28; A’raf, 7/158.

Peygamberimizin nübüvveti ve tebliğ ettiği Kur'an, daha önceki bütün kitapları içerik olarak ihtiva ettiği gibi, onların unutulmuş veya yozlaştırılmış muhtevasını da hatırlatan bir zikir olarak kıyamete kadar geçerliliğini sürdürecektir. Kur'an'ın ihtiva ettiği inanç esasları, sosyal ve hukukî prensipler, her devirdeki insanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak ve onları dünyada da ahirette de mutlu kılacak niteliktedir. Çünkü Kur'an, aslına uygun olarak korunabilmiş yegâne ilâhî kitaptır. Getirdiği din, en son ve en mükemmel dindir. (Mâide, 5/3) Hz. Muhammed (s.a.s.)'in peygamberlerin sonuncusu olduğu inancına "hatm-i nübüvve" adı verilir. Yani nübüvvetin son bulmasıdır. Bunun anlamı şudur: Artık Hz. Peygamber'den sonra ilâhî vahiy de, ilâhî kitap da peygamber de gönderilmeyecektir. Yani Hz. Muhammed'in şahsiyeti ve onun getirdiği Kur'an, bütün dünyanın ıslahı için yeterli iki kaynak hükmündedir. Dolayısıyla bunlara tabi olan İslam ümmeti de bütün insanlığın huzur ve refahı için mücadele edecek ve örnek olabilecek bir ümmet niteliğindedir. Peygamberimizin getirdiği din, diğer ilâhî dinleri yürürlükten kaldırmıştır. Getirdiği din ve örnek şahsiyetiyle son peygamber olarak Hz. Muhammed, bütün peygamberleri kıyamete kadar temsil edecektir.⁵³

SONUÇ

Kur'an, peygamberlik olayını evrensel bir olgu olarak görmektedir. Bunun için Kur'an'da, her millete Allah'ın elçilerinin gönderildiği bildirilmiştir. Peygamberlik, vahiy esasına dayanır. Allah'ın vahyine muhatap olmak, kişisel gayretlerle elde edilen bir makam değil, tamamen ilâhî bir lütuftur. Cenab-ı Hak, kendisine peygamberlik vereceği şahısları, yüksek ahlakî niteliklerle donatmıştır. Peygamberlik, Allah ile insanlar arasında dünya ve ahiretle ilgili ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan elçilik görevidir. Toplumlara ve insan onurunu yok eden davranışlardan kurtarmak, onlara dünya ve ahirete yönelik sorumluluklarını öğretme ve mutluluğa ermelerini sağlamak için peygamberlere ihtiyaç vardır. Peygamberler, insanlara ahlakî faziletleri, medenî hükümleri, içtimaî münasebetleri, faydalı ve zararlı hususları bildirmişlerdir. Böylece, maddî ve manevî sahada insanlar için tam bir önder olmuşlardır. Peygamberler, sadece ibadet kurallarını değil, evrensel ahlakî ve insanî değerleri de insanlık âlemine kazandırmışlardır. Peygamberlerin ve mesajlarının etkisi, zaman ve mekân sınırlarını aşmış, dinî, ahlakî, sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve eğitim gibi hayatın bütün yönlerine nüfuz etmiştir.

53 Almadov, s. 49-52; Aslan, Abdulgaffar, "Kur'an'a Göre Hz. Peygamberin Son Peygamber Oluşu ve Yalancı Peygamberlik", *IV. Kutlu Doğum Sempozyumu*, SDÜ. İlahiyat Fak. Yay. Isparta 2001. ss.101-126.

Peygamberlere imanın bütün peygamberleri kapsaması gerekir. Allah'ın elçileri arasında ayırım yapıp, bir kısmını kabul bir kısmını inkâr, şüphesiz küfür olarak nitelenmiş ve böyleleri için çok şiddetli azabın olduğu bildirilmiştir. İslam inancında Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed'le son bulan peygamberlerin sayısı hakkında kesin bilgi yoktur. Bütün peygamberlerde doğruluk, güvenilirlik, akıllı ve zeki olma, günah işlememe ve aldıkları emirleri değiştirmeden insanlara aktarma nitelikleri vardır. Kur'an'da yirmi beş peygamberin ismi geçmektedir. Bunların dışında üç kişi daha vardır ki, bunların peygamber olup olmadıkları kesin değildir. Her peygambere peygamberliklerini ispat etmek, insanların onlara iman etmelerini sağlamak, inanmak isteyenlerin hidayete ulaşmalarını kolaylaştırmak, inananların kalplerini takviye etmek amacıyla hissi yani bizzat müşahede olunabilen ve akılla algılanabilen mucizeler verilmiştir.

Dinimiz İslam'a göre, bütün insanlığın ihtiyacını karşılayabilecek yeterlilikte en mükemmel ve en son kitap Kur'an'dır. Hz. Muhammed ise en son ve en mükemmel örnek ve önder bir şahsiyettir. Kur'an'dan sonra bir kitap gelmeyeceği gibi, Peygamberimizden sonra da başka bir peygamber gönderilmeyecektir. Bu konuda ayet ve hadisler, hiçbir şüpheye meydan vermeyecek nitelikte çok açık ve kesindir.